

เหตุและผลของการศึกษาจากธรรมชาติ

ระพี สาคริก*

เมื่อกล่าวถึง “ธรรมชาติ” หลายคนมักมองไปยังป่ากับต้นไม้และสัตว์ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าชวน
 โกลตัวโกลใจ จึงถือว่ายังคงห่างความจริง หากเริ่มต้นจากสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวที่สุดและถือเป็นหลักสำคัญ
 ในการดำเนินชีวิตซึ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า “มนุษย์แต่ละคนที่เกิดมาจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันกับเพื่อน
 มนุษย์” น่าจะมองไปยัง “ธรรมชาติของมนุษย์” และให้ความสำคัญเหนือสิ่งอื่น ๆ

จากพื้นฐานความจริงดังกล่าวหากใครเข้าใจถึงน่าจะเห็นได้ว่า เมื่อกล่าวถึงประเด็น “การศึกษา
 จากธรรมชาติ” น่าจะมองไปยัง “ธรรมชาติของมนุษย์” เป็นอันดับแรก

อนึ่ง หลังจากเห็นแล้วว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ดังนั้นเมื่อหวังศึกษาเพื่อ
 การเรียนรู้ให้ถึงความจริง หรืออีกนัยหนึ่งซึ่งกล่าวกันว่า “ต้องเป็นผู้รู้จริง” ก่อนอื่นควรทวนกลับมา
 ถามตนเองว่า “ใครเป็นผู้ศึกษา” ซึ่งน่าจะพบคำตอบได้เองอยู่แล้วว่า “ไม่ว่าคำถามดังกล่าวจะเกิด
 ขึ้นจากบุคคลใด บุคคลผู้นั้นย่อมเป็นผู้ศึกษา”

* ศาสตราจารย์

* อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทบวงมหาวิทยาลัย

* อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดังนั้นก่อนอื่นจึงไม่ควรมุ่งมองข้ามตัวเองไปยังเพื่อนมนุษย์ทิศทางเดียว แต่ควรหวนกลับมา
มองที่ตัวเองก่อนอื่นและให้ความสำคัญแก่การค้นหาความจริง ณ จุดนี้ ถ้ายังขาดสิ่งสำคัญดังกล่าว
ย่อมเชื่อได้ว่า คงไม่อาจบรรลุผลถึงเป้าหมายได้อย่างแน่นอน เนื่องจากบุคคลผู้มีหน้าที่เรียนรู้ตก
อยู่ในสภาพซึ่งควรกล่าวว่า “ปิดตัวเอง”

ในเมื่อความจริงของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันย่อมมีธรรมชาติซึ่งให้โอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ดัง
นั้นทั้งสองด้านจึงควรสำนึกได้ถึงการใช้ความจริงที่มีอยู่ในรากฐานตนเองเป็นสื่อถึงกันอย่างสอดคล้อง
กันทั้งสองฝ่าย จึงจะเกิดวิถีทางให้สามารถเชื่อมั่นได้ว่า จะบรรลุผลอย่างสมบูรณ์ครบถ้วน

อารยธรรมบนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ได้นำวิถีชีวิตมาสู่การจัดการศึกษา
ซึ่งมีระบบที่เกิดจากความคิดและการนำปฏิบัติโดยมนุษย์เองเพื่อหวังประโยชน์ตามที่มนุษย์ต้องการ แต่
ธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนก็ย่อมต้องมีกิเลสเข้าไปแอบแฝงอยู่ภายในรากฐานมากบ้างน้อยบ้าง ยิ่ง
มีการแสวงโอกาสนำตนเข้าไปอยู่ในระบบการจัดการด้วยย่อมเชื่อได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อนึ่ง แม้เหตุแห่งการจัดการศึกษาก็มีธรรมชาติปรากฏอยู่ในรากฐานมนุษย์เอง และผลจาก
การจัดการศึกษาก็มีวิถีทางของสังขธรรมที่หวนกลับมามีผลถึงรากฐานจิตใจมนุษย์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น
ถ้ามองเห็นภาพรวมดังกล่าวได้ลึกซึ้งถึงความจริงย่อมพบกับหลักการสำคัญว่า “การจัดการศึกษาที่
น่าจะช่วยให้ได้ผลอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีทั้งด้านรากฐานร่วมกับกระแสจากการนำปฏิบัติ อย่าง
สอดคล้องกันกับธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งสัมพันธ์กันและกันทั้งสองด้าน”

เมื่อกล่าวมาถึงช่วงนี้ หากหวนกลับไปพิจารณาให้เห็นภาพรวมของสิ่งซึ่งกล่าวมาแล้วทั้งหมด
น่าจะเข้าใจได้ชัดเจนพอสมควรว่า “ความพร้อมรู้ธรรมชาติในรากฐานตนเองเป็นจุดเริ่มต้นวิถีทาง
สร้างสรรค์ร่วมกันทั้งสองด้านที่น่าจะถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุด” เนื่องจากบุคคลผู้รู้ความจริงในตน
เองย่อมมีรากฐานจิตใจอิสระช่วยให้เปิดกว้างจึงมีความจริงใจต่อผู้อื่น และผู้ที่มีความจริงใจย่อมพิสูจน์
ได้จากการนำปฏิบัติซึ่งถือคือสื่อที่แท้จริง แม้การพูดก็จะพูดเท่าที่คิดว่าควรจะพูดตามเหตุและผล
โดยไม่พูดให้ร้ายกับคนอื่น

การเรียนรู้ความจริงย่อมถือของจริงซึ่งพบและสัมผัสได้ภายในวิถีการดำเนินชีวิตเป็นพื้นฐาน
สำคัญ โดยที่อีกด้านหนึ่งมีความสนใจนำมาคิดพิจารณาและวิเคราะห์ค้นหาความจริงให้ถึงที่สุด ซึ่ง
ตนเองพึงต้องมีรากฐานที่อิสระเป็นสิ่งรองรับอย่างสำคัญด้วย

เราจึงถือว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตเป็นพื้นฐานสำคัญ และการมองประเด็นนี้ที่สามารถ
เข้าถึงความจริง รากฐานความคิดของบุคคลผู้มองจำเป็นต้องไม่นำไปผูกติดไว้กับรูปแบบดังเช่นปริญา
และเสื่อครูย ซึ่งหากรู้เท่าทันย่อมเห็นได้ลึกซึ้งว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงเครื่องประดับที่คนคิดประดิษฐ์ขึ้น
มาใช้เป็นสัญลักษณ์ภายในระบบการจัดการเท่านั้น ไม่เช่นนั้นแล้ววิถีการจัดการศึกษาก็จะมุ่งไปสู่
คนละทิศละทางกับเป้าหมายซึ่งเป็นความจริง ดังเช่นตัวอย่างที่เห็นได้ในปัจจุบันโดยที่มีแนวคิดเกิด
ขึ้นมาว่า ควรกำหนดให้บุคคลผู้เป็นรัฐมนตรีต้องมีปริญาโทโดยที่เข้าใจว่า ปริญาเป็นสิ่งที่กำหนด

ความสูงด้วยคุณภาพ เช่นเดียวกันกับความเข้าใจที่ว่า คุณภาพชีวิตหมายถึงการที่ชีวิตคนมีความพร้อมในด้านวัตถุ

หากสามารถเข้าใจถึงสังขรณ์อันควรถือว่าเป็นธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์น่าจะเข้าใจได้ว่า “ความจริงใจของมนุษย์ซึ่งมีต่อเพื่อนมนุษย์อย่างปราศจากการเลือกพรรคเลือกพวก มีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้นไม่ว่าใครจะมีปริญญาสูงต่ำแค่ไหน แม้อยู่ในสภาพยากดมีจนอย่างไร” อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้ยึดติดอยู่กับระดับปริญญาก็คงมีลักษณะเช่นเดียวกันกับคนที่เห็นเงินและวัตถุเป็นพระเจ้า ซึ่งคนลักษณะเช่นนี้ย่อมมีธรรมชาติที่ด้อยความจริงใจต่อเพื่อนมนุษย์ไม่ว่ามากน้อยแค่ไหน

อนึ่ง ความจริงใจเป็นความรู้สึกซึ่งเกิดจากรากฐานจิตใจที่อิสระทำให้เปิดกว้าง ช่วยให้สามารถเรียนรู้ความจริงจากเพื่อนมนุษย์ได้อย่างเข้าถึงเหตุและผล อีกทั้งยังถือเป็นหลักประกันให้เชื่อมั่นได้ถึงความไม่เห็นแก่ตัวเกินขอบเขตกว่าสิ่งซึ่งช่วยให้คุณสามารถอยู่ได้อย่างเป็นธรรมชาติบนพื้นฐานความเชื่อถือของคนทั่วไป

ผู้เขียนใคร่ขออนุญาตยกตัวอย่างของจริงจากประสบการณ์ชีวิตตนเอง เพื่อนำมาประกอบการอธิบายให้ผู้สนใจสามารถเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ย้อนกลับไปพิจารณาถึงชีวิตตัวเองระหว่างที่เรียนอยู่ในช่วงต้น ๆ ของระดับมัธยมศึกษา ทั้งครูและเพื่อนได้สะท้อนพฤติกรรมยอมรับว่าผู้เขียนเรียนเก่งในด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ถึงกับทางโรงเรียนพิจารณาให้ข้ามชั้นเรียนในช่วงกลางปีการศึกษา แต่แทนที่ตนจะดีใจและมุ่งมั่นจะเรียนให้ได้ที่หนึ่งในชั้นกลับไม่นำมาใส่ใจแม้แต่น้อย

อนึ่งในทางปฏิบัติ การยอมรับจากเพื่อน ๆ สามารถอ่านได้จากธรรมชาติ เนื่องจากพบว่าใครไม่เข้าใจบทเรียนตรงไหนมักมุ่งเข้ามาถามอย่างต่อเนื่อง หากผู้เขียนต้องการเรียนให้ได้ที่หนึ่งในชั้นย่อมมีนิสัยปิดบังหวงแหนความรู้ และเชื่อว่าธรรมชาติของเพื่อน ๆ ย่อมรู้สึกได้และคงไม่มีใครมุ่งเข้ามาถามเป็นแน่

ดังนั้นหากมองในด้านตัวเอง เราก็มีธรรมชาติความรู้สึกที่ดีต่อทุกคนและมีความสุขที่ได้มีโอกาสทำประโยชน์สนองความต้องการแก่เขาทั้งหลายอย่างสอดคล้องกันด้วย การที่ไม่คิดจะดันรนเรียนให้ได้ที่หนึ่งในชั้นแต่หันมาให้ความรู้แก่คนอื่น ทำให้ตัวเองได้รับประโยชน์มุ่งสู่รากฐานตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ประการแรกช่วยให้ตนมีความสุข ประการที่สองให้โอกาสตัวเองในการเรียนรู้ธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์บนพื้นฐานความหลากหลายเพื่อปรับเปลี่ยนมาเป็นความเข้าใจในมุมกว้าง และประการที่สาม เมื่อมีคำถามต่าง ๆ มาจากเพื่อน ๆ หากตัวเองไม่เลือกที่รักมักที่ชังย่อมมีผลทดสอบตัวเองว่าเป็นผู้รู้เรื่องราวของธรรมชาติลึกซึ้งแค่ไหนเนื่องจากผู้ถามได้ถามจากธรรมชาติความรู้สึกของแต่ละคน หากใช้คำถามจากการสอบซึ่งครูในชั้นคิดประดิษฐ์ขึ้นมาจึงไม่ใช่ของธรรมชาติ

ประเด็นสำคัญซึ่งน่าจะนำมาคิดวิเคราะห์ค้นหาความจริงก็คือ การที่ผู้เขียนมีความเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างเด่นชัดมาก โดยที่ลึก ๆ แล้วจะไม่ยอมเดินตามกระแสค่านิยมของสังคมและเงื่อนไขต่าง ๆ

ซึ่งแฝงอยู่ในระบบการจัดการศึกษาแม้มีสิ่งมาล่อให้เรียนเพื่อเอาที่หนึ่งในชั้น หากใครมาถามถึงเหตุผลในช่วงหลัง ๆ คงตอบว่า “เป็นเพราะตนไม่เคยสนใจคิดเอาดีเอาเด่นเหนือคนอื่น” และเข้าใจว่าถ้าตกเข้าไปอยู่ใต้อิทธิพลดังกล่าวก็คงถูกหล่อหลอมให้เป็นคนมีนิสัยเห็นแก่ตัวมากขึ้น

ดังนั้นเพื่อหวังแก้ไขปัญหาคอนเห็นแก่ตัว แทนที่จะผลักดันอีกทั้งล่อหลอกให้เด็กมูมานะเรียนได้ที่หนึ่ง ซึ่งย่อมมีผลผลิตคนมีนิสัยเห็นแก่ตัวให้เข้าไปบริหารประเทศ โดยที่ค่านิยมทั่ว ๆ ไปก็นิยมคนเรียนเก่งเป็นการขานรับอย่างสมยอมกันอยู่แล้ว ควรหันมาปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ในเมื่อพบเด็กเรียนเก่งกว่าคนอื่น ครูควรกำหนดให้ช่วยสอนเพื่อน ๆ ที่ยังเรียนอ่อน ถ้าพบว่าได้ผลเป็นที่พอใจควรมีรางวัลโดยให้ผ่านการสอบ นอกจากนั้นควรส่งเสริมให้ร่วมกิจกรรมซึ่งให้บริการสังคมมุ่งเน้นที่กลุ่มคนซึ่งยังคงอยู่ในสภาพยากไร้ แต่ตัวครูเองควรปฏิบัติให้ถือเป็นแบบอย่างได้อย่างชัดเจน

ยังมีกรณีตัวอย่างซึ่งประสบกับตนเองอีกเรื่องหนึ่ง จึงขอนำมาเล่าไว้ให้เก็บไปคิดด้วยระหว่างปี พ.ศ. 2486 ซึ่งเป็นช่วงที่สงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะในด้านมหาเอเซียบูรพา เกิดขึ้นได้ไม่เกิน 2 ปี ซึ่งผู้เขียนเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ชั้นปีที่ 2 และเป็นปีซึ่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับการสถาปนาขึ้นมาจากวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เดิมด้วย

ในปีนี้อเอง ได้มีการตกลงแลกเปลี่ยนเชลยสงครามระหว่างกลุ่มประเทศคู่สงครามสองฝ่าย “หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์” (พระนามในชวงนั้น) ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยคองเนล สหรัฐอเมริกา ก็ได้เสด็จกลับประเทศไทยทางเรือ ตามสัญญาข้อตกลงดังกล่าวแล้วด้วย ท่าน ๔. ได้ทรงนำเอาวิชา “การวางแผนทดลองและสถิติวิจัยทางชีววิทยา” เข้ามาเปิดสอนในชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นครั้งแรก โดยที่นักเรียนไม่ได้รับการปูพื้นฐานเพื่อรองรับวิชาการสาขานี้มาก่อน แต่ก็คิดว่ามีความจำเป็นสำหรับงานค้นคว้าวิจัยทางการเกษตร

นอกจากนั้นนิสิตทั่ว ๆ ไปก็ยังไม่คุ้นเคยกับวิชานี้ซึ่งรวมทั้งผู้เขียนเองด้วย เมื่อมีการวัดผลการเรียนจากการสอบขั้นสุดท้ายปรากฏจากความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติว่า “ถ้าครูตรวจอย่างตรงไปตรงมาอาจไม่มีใครผ่านเลยก็ได้” แม้ผู้เขียนเองก็รู้สึกว่าตนไม่น่าจะผ่าน แต่ท่านก็ทรงมีพระเมตตาให้ศิษย์ผ่านหมดทุกคน อีกด้านหนึ่ง ท่านครู ๔. ทรงเป็นผู้ที่ประทานความใกล้ชิดกับลูกศิษย์มาก และเป็นไปอย่างเสมอต้นเสมอปลาย จึงเชื่อว่าทรงมีความเข้าใจในบรรดาศิษย์ได้ลึกซึ้งพอสมควร

ผู้เขียนยังมีสื่อที่ช่วยให้มีโอกาสใกล้ชิดพระองค์ท่านอีกด้านหนึ่งคือ “ท่าน ๔. ทรงโปรดดนตรีและการประพันธ์เพลงไทยสากลมาก” ดังนั้นในช่วงเย็น ๆ คำ ๆ ตนมีโอกาสไปนั่งถวายการลงโน้ตเพลงแทบจะเป็นประจำ มีบางวันถึงตีหนึ่งตีสอง แม้หลายครั้งหลายหนที่เสด็จไปงานทรงขับรถเองก็รับสั่งให้นั่งร่วมไปด้วย แต่การที่ได้ประทานความกรุณาให้สอบผ่านก็ทำให้ใช้ว่าที่ตนคนเดียวหากเป็นไปอย่างทั่วถึง

ช่วงนั้นเอง ตนได้หนังสือตำรา “การวางแผนทดลองและสถิติวิจัยทางชีววิทยาทางการเกษตร” เรียบเรียงโดย “ศาสตราจารย์ เอช. เอช. เลิฟว์” (H.H.LOVE) จากมหาวิทยาลัยคองเนล

ซึ่งเป็นหนังสือเก่ามากพอสมควรมาเล่มหนึ่ง โดยที่ท่านผู้นี้ถือเป็นปรมาจารย์ในสาขาวิชานี้และท่านครู ฯ ของเราก็เคยเป็นศิษย์มาก่อนด้วยและตนก็เป็นคนมีนิสัยสนใจเก็บรวบรวมทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งผ่านเข้ามาให้ชีวิตมีโอกาสสัมผัส ยิ่งเป็นเรื่องของหนังสือที่ให้ความรู้ จึงพบว่าในตู้เสื้อผ้าที่หอบหิ้ว ส่วนนี้จะได้รับการเก็บไว้อย่างเป็นระเบียบด้วยความรักและทะนุถนอม

หลังจากผ่านการศึกษหลักสูตร 5 ปี ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่ผู้บริหารอยากให้อยู่ทำงานเป็นอาจารย์โดยพร้อมที่จะเตรียมอัตราและตำแหน่งบรรจุไว้ให้ แต่ตนกลับตัดสินใจเด็ดเดี่ยวที่จะออกไปบุกเบิกงานวิจัยในสภาพชนบทแม้จะขาดความสะดวกสบายนานาประการดังเช่นไม่มีไฟฟ้า น้ำประปาแม้ถนนก็มีสภาพไม่ต่างไปจากทางเกวียนมากนัก อีกทั้งยังต้องเผชิญกับไข้ป่า และผู้บริหารก็ยังบอกว่าถ้าไปอยู่ที่นั่นก็คงมีสถานภาพเป็นลูกจ้างชั่วคราวเช่นเดียวกับคนงาน ซึ่งก่อนเดินทางก็ได้เข้าพิธีมงคลสมรสอย่างเรียบง่ายเสร็จแล้วเอาทั้งภรรยาและแม่บังเกิดเกล้าไปด้วย

เมื่อไปเริ่มต้นชีวิตงานและครอบครัวที่นั่น ผู้เขียนรู้สึกสบายใจมากที่ได้มาอยู่ท่ามกลางบรรยากาศอิสระอีกทั้งมีอิทธิพลวัตถุน้อย ทำให้หัวใจพองโตและรู้สึกท้าทายที่จะคิดริเริ่มงานใหม่ ๆ ด้วยความรู้สึกซึ่งอาจกล่าวได้ว่าทั้งเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเห็นว่าไร้สาระไว้เบื้องหลัง จึงลงทำงานแทบจะกล่าวได้ว่า “ทุ่มให้ทั้งชีวิต” แต่ก็ไม่ล้มความรับผิดชอบซึ่งตนยังมีต่อแม่และภรรยา และหากจะถามถึงความรู้สึกเล็ก ๆ ก็คงกล่าวว่ามีทั้งแม่และภรรยาเป็นกำลังใจให้

ยังจำได้ดีว่า ภายในหัวจิตตนเองขณะนั้น มองเห็นอะไร ๆ รู้สึกว่ามีจุดเริ่มต้นที่จะนำมาสร้างสรรค์ได้แทบทั้งนั้น และมีจินตนาการเกิดขึ้นหลายสิ่งหลายอย่าง แล้วในที่สุดก็หันมานึกถึงวิชาการวางแผน และสถิติวิจัยทางชีววิทยา ซึ่งสมัยเรียนอยู่มหาวิทยาลัย ฯ ไม่ค่อยจะรู้เรื่อง ทำให้รู้สึกสนใจที่จะนำมาบุกเบิกเพื่อแสดงออกว่า ของที่เคยเป็นอุปสรรคน่าจะกลายเป็นของง่าย และหากทำได้ตนคงมีโอกาสพบกับสิ่งที่มีคุณค่าแก่ตัวเอง ซึ่งเรื่องนี้คงไม่อาจบอกใครให้เข้าใจได้ เพราะมันเป็นคนละด้านกันกับภาษาพูดและเขียน นอกจากลงมือทำจริงจึงเท่านั้น

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่าตนเป็นคนรักหนังสือตำราเอามาก ๆ ดังนั้นไม่ว่าไปไหนก็จะหอบไปด้วยทั้งหมด รวมทั้งหนังสือตำราการวางแผนและสถิติวิจัยการเกษตรซึ่งเรียบเรียงโดยศาสตราจารย์

เอช. เอช. เลิฟว์ ด้วย ช่วงเช้าตั้งแต่ 6.00 น. จะขี่จักรยานออกจากบ้านพักไปวางแผนงานและจ่ายคนลงทำงานในแปลงทดลองอย่างมุ่งมั่นหลังจากเสร็จสรรพกลับมารับประทานอาหารเช้าอย่างเรียบง่ายซึ่งที่บ้านเตรียมไว้ให้แล้วก็จะออกไปลงติดตามไม้ไผ่เพียงคุ่มงานแต่ลงหาบน้ำ พันดิน แบกปุ๋ยร่วมกับคนงานด้วยจนถึงเวลาอาหารเที่ยงจึงกลับบ้าน

ส่วนช่วงบ่ายก็จะกลับไปทำงาน ใช้เวลาศึกษาค้นคว้า ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระในหนังสือด้วยตนเองโดยเป็นคนที่มีความรู้สึกท้าทายต่อเรื่องยากอยู่แล้วจึงไม่ยอมท่องจำอะไรทั้งนั้น และขุดค้นหาเหตุผลจนแน่ใจว่าชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ได้หลักการดำเนินชีวิตมาอีกมุมหนึ่งว่าลงได้มีหัวใจอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่วแน่แล้วย่อมมีสภาพที่อาจทำให้หลายคนรู้สึกว่ายาก

ถูกเปลี่ยนมาเป็นความสุข" ตนจึงสามารถนำวิชาดังกล่าวมาใช้ปฏิบัติเริ่มต้นตั้งแต่การวางแผน ออกแบบโครงสร้าง ดำเนินการตามระบบไปจนถึงการเก็บข้อมูลดิบมาวิเคราะห์จนกระทั่งสรุปผล สมบูรณ์

ในช่วงนั้น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ยังอยู่ภายใต้กระทรวงเกษตรราธิการ (ชื่อขณะนั้น) จึง มีผู้บริหารร่วมกันหลายจุดและอาจารย์ส่วนใหญ่ได้อาศัยข้าราชการ นักวิชาการ จากหน่วยงานกระทรวง เกษตรราธิการ ท่านครู ฯ ก็ทรงเป็นผู้ตรวจงานวิจัยของกระทรวง ฯ ด้วย วันหนึ่งท่านเสด็จไปตรวจ งานที่สถานีทดลอง ซึ่งผู้เขียนรับผิดชอบ ทรงอุทานออกมาตรง ๆ แบบครูสนิทกับลูกศิษย์ว่า "เฮ้ย ลือทำได้ยังไงวะ ในห้องเรียนอ้าวเห็นลือนั่งหลับเป็นประจำ"

แล้วในที่สุดผลงานชุดนั้นก็ไปปรากฏอยู่ใน "หนังสือพิมพ์กสิกร" ซึ่งเป็นวารสารวิชาการ เกษตรชุดเดียวในสมัยนั้นที่จัดพิมพ์โดยกรม "กรมเกษตรและการประมง" (ชื่อในช่วงแรก) นับเป็น ครั้งแรกของประเทศไทยที่มีผลงานวิชาการสาขานี้ปรากฏออกมาในแวดวงวิชาการเกษตร ซึ่งอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2492-2493

อนึ่ง ในช่วงปี พ.ศ. 2493 ผู้เขียนได้รับคำสั่งจากส่วนกลางให้ย้ายครอบครัวกลับ กรุงเทพฯ ฯ เพื่อมาช่วยทำงานวิจัยเรื่องการคัดและพัฒนาพันธุ์ข้าวในขั้นปูพื้นฐานที่ "สถานีทดลอง เกษตรกลางบางเขน" (ชื่อสมัยนั้น) ท่านครู ฯ ได้มีพระเมตตาขอให้ไปเป็นอาจารย์ผู้ช่วยสอน วิชานี้ติดต่อกันเป็นประจำอีกไม่เกิน 2 ปี แล้วในที่สุดท่านก็ปล่อยให้รับงานสอนวิชาเต็มตัว

ขอสรุปประเด็นและทิ้งไว้เป็นปัญหาให้แต่ละคนที่สนใจ นำไปคิดค้นหาความจริงว่า แม้ การสอบวิชาดังกล่าว ท่าน ฯ ก็มีพระเมตตาให้ผ่าน เพราะถ้ากฎระเบียบก็คงต้องสอบตก ครั้น พอเวลาผ่านพ้นมาถึงช่วงหนึ่ง เหตุไฉนท่านจึงมาขอให้ไปเป็นอาจารย์สอน อีกทั้งยังทรงไว้วาง พระทัยปล่อยให้อิสระในที่สุด

หลังจากนั้นมาไม่นาน ทางกระทรวงเกษตรราธิการก็มีการพิจารณาส่งนักวิจัยในสังกัดไปศึกษา และรับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมสถิติและการวางแผนการวิจัยขององค์การอาหารและเกษตร แห่งสหประชาชาติที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย ผู้เขียนก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้แทนจากประเทศ ไทยไปร่วมกิจกรรมที่นั่นเป็นเวลา 4 เดือนเต็ม หลังจากกลับมาแล้วก็มาเป็นอาจารย์สอนวิชานี้ต่อ มาอีกช่วงหนึ่ง

ถัดจากนั้นมาตนก็ได้รับการขอร้องจาก ม.จ.อิทธิพรพงษ์ เกษมศรี และอาจารย์ ม.ล. ต้อย ชุม สาย ให้เข้าไปมีส่วนร่วมชุดบุกเบิกก่อตั้งสถาบันการศึกษาสถิติ โดยเริ่มต้นให้บริการฝึกอบรมคนกลุ่ม เล็ก ๆ ซึ่งมีทั้งข้าราชการ พลเรือนและทหาร รวมถึงภาคธุรกิจ โดยอาศัยที่ในบริเวณวังซึ่งอยู่ใกล้ ๆ วังสวนสุนันทา ปลุกห้องเรียนหลังคามุงจาก ใช้หลักสูตร 1 ปี หลังจากนั้นกิจกรรมนี้ก็ย้ายมาอาศัย ห้องเรียนคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนกระทั่งช่วงต่อมาจึงพัฒนาจากพื้นฐานดัง กล่าวขึ้นมาเป็น สำนักงานสถิติแห่งชาติ และ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ตามลำดับ

และสมาคมสถิติแห่งประเทศไทย ก็เกิดขึ้นในระหว่างนั้น

· ยังมีเรื่องเล่าให้ผู้ที่สนใจคิดค้นหาความจริงได้นำไปวิเคราะห์บนวิถีทางดังกล่าวต่อไปอีก ·

ในช่วงปี พ.ศ. 2509 ผู้เขียนได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจาก มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ในการเดินทางไปศึกษาดูงานการสอนวิชา " สถิติและการวางแผนวิจัยทางชีววิทยา " ณ ภาควิชาสถิติของ มหาวิทยาลัยแห่งรัฐนอร์ธคาโรไลน่า ที่เมืองราเลย์ สหรัฐอเมริกา เป็นเวลา 2 เดือนหลังจากเป็นวิทยากรบรรยายในที่ประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 5 ที่เมืองลอสบีช มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้เสร็จสิ้นไปแล้ว เนื่องจากในช่วงนั้นสถาบันดังกล่าวมีผลงานและบุคคลากรเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังมีนักเรียนไทยไปศึกษาต่ออยู่ที่นั่นจำนวนหนึ่ง รวมถึงบางคนเคยเป็นศิษย์เราด้วย

อนึ่ง ระหว่างทำหน้าที่สอนวิชานี้ในมหาวิทยาลัย ฯ ช่วงที่ผ่านมา ตนได้เขียนตำราซึ่งมีลักษณะเป็นคู่มือการเรียนการสอนในชั้นให้แก่ศิษย์โดยพิมพ์อัดสำเนา เข้าเล่มเย็บปกแข็งค่อนข้างจะเรียบง่าย สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายทั้งของศิษย์และครูร่วมกัน

เบื้องหลังการเรียบเรียงเอกสารวิชาการเล่มนี้มีประเด็นสำคัญซึ่งขออนุญาตนำมาเล่าไว้ให้คิดกล่าวคือ ผู้เขียนคิดและทำขึ้นมาจากพื้นฐานความเข้าใจอันเป็นธรรมชาติของตัวเองทั้งหมด และอาศัยที่ตนเป็นคนที่มีรากฐานไม่ยึดติดรูปแบบจนกระทั่งทำให้ขาดการรับรู้เหตุรู้ผล จึงสามารถนำเอารูปแบบที่ปรากฏอยู่ในตำรามาแล้วแม้สูตร ซึ่งเป็นเพียงสัญลักษณ์หรือสื่อความเข้าใจ มาวางลงโดยมีคำอธิบายที่สามารถมองจากด้านหนึ่งถึงอีกด้านหนึ่งในลักษณะทิศทางเดียว ดังเช่นตำราจำนวนมากซึ่งพบได้ทั่วไปแม้จากตำราฝรั่ง

ดังนั้นผู้นำมาใช้ประโยชน์ซึ่งแน่นอนที่สุด แต่ละคนย่อมมีความพร้อม ณ จุดใดจุดหนึ่งซึ่งไม่เหมือนกัน จึงมีโอกาสเริ่มต้น ณ จุดไหนก็ได้ที่ตนมีความพร้อม ณ จุดนั้น ช่วยให้สามารถมองแล้วเข้าใจได้อย่างสอดคล้องกัน ความพร้อมรับซึ่งมีเป็นธรรมชาติอยู่ในรากฐานตนเองไม่ยากนัก

หากจะกล่าวย้ำประเด็นสำคัญของเรื่องนี้คงกล่าวได้ว่า มนุษย์แต่ละคนมีธรรมชาติภายในรากฐานตัวเองไม่เหมือนกัน ถ้าครูผู้ให้ความรู้มีรากฐานแนวความคิดที่อิสระมากเพียงใด ย่อมสามารถปรับรูปแบบและวิธีการสอนให้เปิดกว้าง ช่วยให้ศิษย์มีโอกาสเลือกช่องทางนำสู่ความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้แนวคิดของศิษย์ร่วมกับตนเองขยายออกสู่มุมกว้าง สามารถมองเห็นความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วย

อนึ่งระหว่างที่ตนศึกษาดูงานการสอนวิชานี้อยู่ที่นั่นก็มีโอกาสพบกับนักเรียนไทยกลุ่มหนึ่งแม้มีบางคนเคยเป็นศิษย์ตนมาก่อน สิ่งที่น่าสนใจก็คือการที่มีบางคนเล่าให้ฟังว่า " ท่านอาจารย์คงไม่ทราบว่ ตำราสถิติและการวางแผนการวิจัย เล่มสี่เขียว ๆ ซึ่งท่านได้เขียนไว้หลายปีแล้ว นั้นที่นี้เขาประมูลกันในราคาเล่มละเทาไหร่ " เนื่องจากอ่านแล้วเข้าใจง่าย แม้คนที่ไม่มีพื้นฐานวิชานี้มาก่อนก็สามารถเข้าใจได้ไม่ยาก จึงนำมาใช้ประกอบการเรียนในห้องได้เป็นอย่างดีจนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางระหว่างนักเรียนไทย

แต่สิ่งซึ่งได้ยืมมาในภายหลังจากนักเรียนไทยในกลุ่มซึ่งไปเรียนวิชานี้มาโดยตรงยังได้ปริญญาสูง ๆ หลายคนกลับสะท้อนแนวโน้มความรู้สึกออกมาในลักษณะว่า "หนังสือเล่มนี้คือตำราขะของสถิติ ซึ่งรับฟังแล้วคงไม่ตำหนิใคร หากสะท้อนถึงสิ่งซึ่งเปรียบเสมือน "คำสารภาพความจริง" ของเงื่อนไขที่แฝงเป็นปัญหาอยู่ในรากฐานการศึกษาทำให้รู้สึกท้อทลาย ต่อการนำมาขบคิดเพื่อค้นหาความจริงให้ถึงที่สุด

ในที่สุดก็พบเหตุผลซึ่งผู้ที่เข้าถึงความจริง น่าจะเข้าใจได้ว่า "บุคคลใดก็ตามที่มุ่งศึกษาเล่าเรียนด้วยวิธีการสอนซึ่งมุ่งทิศทางออกจากครูโดยตรงด้านเดียว สิ่งซึ่งตนได้รับข้อมไม่ใช้ของจริงดังนั้นยิ่งเรียนสูงมากเพียงใดก็ยังติดรูปแบบเหนียวแน่นเพียงนั้น จนกว่าจะได้รับผลกระทบจากผลการกระทำของตนระดับหนึ่งจึงสามารถละลายภาวะติดเปลือกให้เบาบางลงไปได้ตามเหตุและผล" ดังเช่นที่มักกล่าวกันว่า "ยิ่งเรียนมากก็ยิ่งพูดกับชาวบ้านไม่รู้เรื่อง"

อย่างไรก็ตาม หลังจากช่วงนั้นมาแล้วประมาณ 30 ปี อยู่มาวันหนึ่งในช่วงกลางปี พ.ศ. 2539 ผู้เขียนได้รับเชิญไปอภิปรายในที่ประชุมแห่งหนึ่งเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีผู้ร่วมอภิปรายคนหนึ่งอยู่ในตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติกล่าวบนเวทีอภิปรายว่าตนเคยเป็นศิษย์ผู้เขียนในสมัยเรียนวิชาสถิติอยู่ในมหาวิทยาลัย และกล่าวถึงตำราเล่มนั้นตรงกับแนวคิดซึ่งอยู่เบื้องหลังว่า "สามารถมองได้รอบด้านอย่างสานถึงกันหมด ทำให้ผู้ที่นำมาศึกษาแม้มีพื้นฐานมาแล้วไม่มากนักก็สามารถเข้าใจได้ทะลุปรุโปร่งโดยแทบไม่ต้องท่องจำสูตรซึ่งเป็นเพียงผลสำเร็จรูปของความลึกลับคนเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว"

จึงทำให้สรุปได้ในขั้นนี้ว่า "การศึกษาที่ยังไม่อาจหลอหลอมวิถีความคิดคน ให้สามารถมองเห็นภาพสิ่งต่าง ๆ ในมุมมองได้อย่างอิสระ ย่อมยังไม่ถึงจุดเริ่มต้น สมองประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมร่วมกันได้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะจับที่สาขาวิชาไหน แต่ถ้าเข้าถึงแล้วย่อมมองเห็นภาพกระแสซึ่งเชื่อมโยงทุกสาขาวิชาเข้าถึงจุดซึ่งเป็นหนึ่งเดียวกันหมด ซึ่งจริง ๆ แล้วสิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ วิถีชีวิตมีการพัฒนาตนเองมาถึงจุดซึ่งสามารถเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ได้ลึกซึ้งถึงระดับหนึ่งแล้ว แต่ก็หาใช่ว่าจะขึ้นอยู่กับระดับความสูงของวัยไม่"

ดังนั้น ระหว่างธรรมชาติซึ่งมีอยู่แล้วในรากฐานตนเอง ที่เชื่อมโยงถึงธรรมชาติของชีวิตและสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งตนมีโอกาสสัมผัสจากภายนอกบนพื้นฐานประสบการณ์ชีวิตอันยาวนานพอสมควร จึงทำให้เชื่อมั่นว่า ถ้าสนใจเรียนธรรมชาติในตนเอง จากกระแสซึ่งเชื่อมโยงมาจากธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งอื่น ๆ ย่อมมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ถึงความจริงของวิชาการได้ทุกสาขา อีกทั้งยังสามารถนำใช้ประโยชน์เพื่อความสุขของตนซึ่งร่วมเป็นหนึ่งในเดียวกับความสุขอันพึงได้รับจากสังคมด้วย

จึงขออนุญาตสรุปอีกขั้นหนึ่งว่า "มนุษย์แต่ละคนมีความพร้อมในการรับรู้ต่างระดับกันยก่างหลากหลาย ดังนั้นหากครูยึดติดอยู่กับการสอบซึ่งกระทำในเวลาอันเดียวกันหมดก็เท่ากับว่า ครู

